

Zo ging dat ...

... in 's-Gravenvoeren in 1870: een ontwerpreglement voor het onderhoud van de Voer

... in de twintigste eeuw was het onderhoud van beken en rivieren in de Limburgse gemeenten een taak van de eigenaars en gebruikers van de aan de oever grenzende percelen. Jaarlijks moesten de aangelanden van een beek op een door het gemeentebestuur vastgestelde dag samen de beek ruimen. De bedoeling daarvan was het debiet van de beek te herstellen, en er voor te zorgen dat zij het overtollige water vlot kon afvoeren. Meestal waren er in de loop van de herfst en van de winter takken en bladeren in het water terecht gekomen die de afvoer van het water hinderden, of die zelfs – wanneer het water zich een nieuwe doorgang langs het obstakel zocht – tot het ontstaan van een nieuwe meander in de beek konden leiden.

In de gemeenten die tot in de jaren '60 van de twintigste eeuw nog bij de provincie Luik hoorden was dat niet anders. Het archief van het gemeentebestuur van 's-Gravenvoeren, dat in het Rijksarchief te Hasselt bewaard wordt, bevat een ontwerp voor een reglement op het jaarlijks onderhoud van de rivier de Voer. Het ontwerp is gedateerd in mei 1870, wellicht omdat de opsteller ervan het in die maand aan de gemeenteraad wilde voorleggen. Of het reglement ook gestemd werd, heb ik niet achterhaald. Dat laat ik graag aan vorsers uit Voeren over. Mogelijk is dit gemeentelijk reglement gebaseerd op een provinciaal ontwerpreglement. Ook dat dient nog uitgezocht te worden. Hoe dan ook geeft het reglement inzicht in de manier waarop een gemeentebestuur destijds deze problematiek kon aanpakken. Wellicht verschilt de werkwijze niet fundamenteel van die in andere gemeenten in die tijd.

Het ontwerpreglement bepaalde dat de jaarlijkse onderhoudswerken van de Voer uitgevoerd moesten worden in de loop van de maand juli. Op een dag die vastgesteld zou worden door het college van burgemeester en schepenen moesten de eigenaars of pachters van de landerijen aan de oever van de rivier de beek ruimen waar die langs hun percelen liep, en dat in het midden van het rivierbed (art. 1 en 2). Hoewel deze

bepalingen duidelijk lijken, voorziet het reglement toch de mogelijkheid dat er onenigheid zou kunnen ontstaan tussen de betrokkenen. Artikel 3 bepaalt dat wanneer er onenigheid zou bestaan over wat ieders aandeel in het te verrichten werk zou zijn, dat geschil aan de bevoegde rechter voorgelegd moest worden. Wellicht weerhield deze bepaling eventuele ruziezoekers ervan zich aan de uitvoering van hun taak te onttrekken. Wie zich aan zijn plicht onttrok, en verzuimde op de aangeduide dag aan het werk te gaan, mocht zich verwachten aan een boete. Bovendien zou het werk dat hij zou moeten doen, op zijn kosten uitgevoerd worden door iemand die het gemeentebestuur daarvoor zou aanstellen (art. 7 en 8).

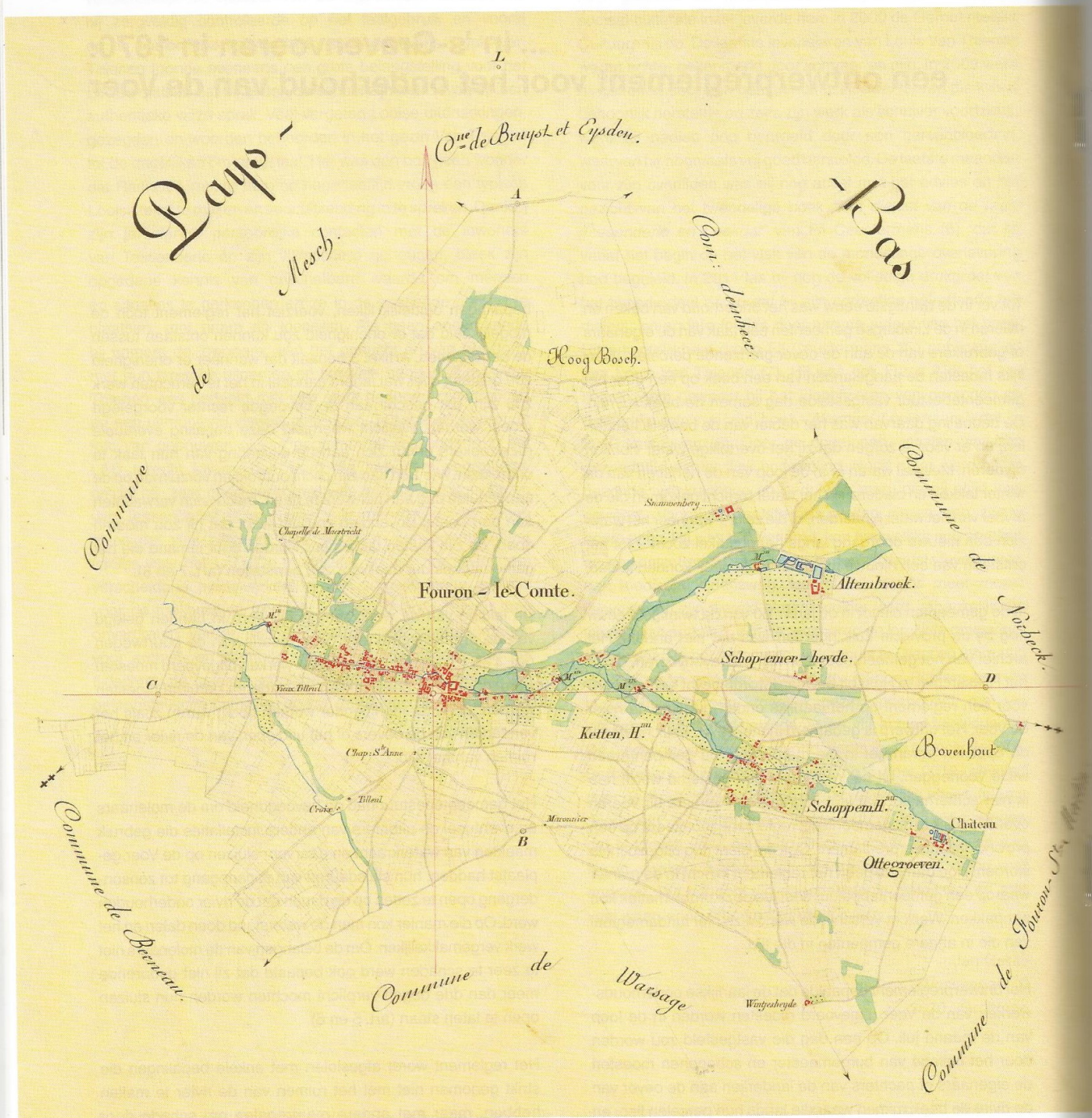
De leiding van de werkzaamheden werd in handen gelegd van de arrondissementele commissaris van de buurtwegen (art. 4 en 15). Zij bepaalden welke werken uitgevoerd moesten worden, en of er enkel takken en bladeren geruimd moesten worden, of dat er ingrijpendere werken nodig waren zoals het versterken van de oevers of het uitdiepen van de rivier en het ruimen van het slib.

Het gemeentebestuur had de bevoegdheid om de molenaars en eventueel de uitbaters van andere installaties die gebruik maakten van waterkracht en daarvoor sluizen op de Voer geplaatst hadden, hun sluisdeuren van zonsopgang tot zonsondergang open te zetten op de dagen dat de rivier onderhouden werd. Op die manier kon men de waterstand doen dalen en het werk vergemakkelijken. Om de belangen van de molenaars niet te zeer te schaden werd ook bepaald dat zij niet gedurende meer dan drie dagen verplicht mochten worden hun sluizen open te laten staan (art. 5 en 6).

Het reglement wordt afgesloten met enkele bepalingen die strikt genomen niet met het ruimen van de rivier te maken hebben, maar met andere maatregelen om schade door overstromingen of verzwakking van de oevers te voorkomen.

Zo wordt bepaald dat het gemeentebestuur de molenaars kan verplichten hun sluizen te openen wanneer er ten gevolge van de hoge waterstand gevaar voor overstroming dreigt (art. 9), dat het verboden is enige constructie aan te brengen in de rivier (art. 10), dat het niet toegelaten is graszoden of aarde van de oevers weg te halen zonder toelating van het college

van burgemeester en schepenen (art. 11), dat het verboden is eender wat in de rivier te werpen dat de kwaliteit van het water kan aantasten (art. 12) en dat men aan de rivieroevers geen hout, stenen of aarde mag stapelen zonder een veilige afstand van het water te respecteren (art. 13).

Kadastrale reductie van 's-Gravenvoeren, 1851 (Nationaal Geografisch Instituut, Brussel)

Tot slot wordt bepaald dat overtredingen van dit reglement vastgesteld kunnen worden door de veldwachter, het college van burgemeester en schepenen en de commissaris van de buurtwegen. Overtredingen moeten gemeld worden aan de bestendige deputatie – zodat die het overzicht behoudt van de kwaliteit van de waterwegen en van de staat van onderhoud ervan – en aan het openbaar ministerie – zodat dat gerechtelijk kan optreden tegen overtreders (art. 16-17).

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Archief van het gemeentebestuur van 's-Gravenvoeren*, nr. 191.

Règlement sur le cours d'eau de notre ruisseau dit le Voer. Le conseil communal de la commune de Fouron le Comte, dûment convoqué et assemblé au lieu ordinaire de ses seances, vu les lois des 22 décembre et janvier 1790, arrête

Chapitre 1er

art. 1er. Tout le cours de notre ruisseau sera curé du 1er au 30 juillet de chaque année par les propriétaires riverains ou leurs fermiers, jusqu'au milieu du lit du ruisseau.

art. 2. Ces travaux seront exécutés simultanément sur les deux rives aux jours fixés et de la manière qu'il sera ordonné par le collège échevinal.

art. 3. En cas de désaccord entre les intéressés au sujet de leurs obligations respectives, il sera statué par les tribunaux.

art. 4. Les commissaires-voyers nommés en exécution de la loi du 10 avril 1842 sur la voirie vicinale, sont chargés dans la circonscription de leur arrondissement, conjointement avec les autorités communales, de la surveillance et de la direction du curage.

A cet effet ils régleront de commun accord, la nature des travaux nécessaires pour faciliter l'écoulement des eaux.

art. 5. L'autorité locale pourra, pour faciliter le curage, ordonner la fermeture ou l'ouverture des vannes, vantaux et celuses. Les ordres à cet égard seront exécutés sur le champ par les possesseurs des usines et moulins.

art. 6. Néanmoins le chômage des usines et moulins ne pourra se prolonger au delà d'une période de trois jours à partir de lever jusqu'au coucher du soleil.

art. 7. Si les usiniers, les propriétaires riverains ou leurs fermiers négligent de curer convenablement à l'époque déterminée, les travaux seront exécutés à leurs frais par les soins de l'autorité locale.

Les retardataires seront en outre passible de l'amende comminée par l'article...

art. 8. Les riverains et possesseurs d'usines seront tenus

d'obtempérer à cet ordre, en cas de refus ou de négligence il sera procédé comme il est dit à l'art. précédent.

art. 9. En cas de danger d'inondation, résultant des débâcles ou d'orage, les détenteurs de moulins et usines seront obligés, et l'autorité locale pourra les contraindre, à lever leurs vannes pour diminuer autant que possible la hauteur des eaux.

art. 10. Tout empiètement, toute entreprise sur le lit du cours d'eau constitue une contravention.

art. 11. Il est défendu d'enlever sur les bords et dans le lit du ruisseau des gazons, terres etc. sans autorisation du collège échevinal.

art. 12. Il est strictement défendu de jeter dans le ruisseau des matériaux, décombres, sables, terres, pailles, herbes etc. et généralement tous objets qui peuvent obstruer le cours du ruisseau. Il est également défendu d'y jeter et faire écouler des matières liquides pouvant corrompre ou altérer l'eau et d'y laver toutes substances quelconques qui pourraient produire le même effet. Les contreveneurs seront punis d'une amende de frs. ...

art. 13. Il est également défendu de faire sur les bords et le long du ruisseau des dépôts de bois, fascines, de pierres, de terres etc. ou substances quelconques, de même que des plantations, sans en avoir obtenu l'autorisation préalable de l'administration communale, qui prescrira les distances à observer, les contrevenants seront punis d'une amende conformément à l'art. précédent.

art. 14. Le ruisseau devra avoir sur tout son parcours une largeur de ... mètres.

art. 15. Les travaux d'entretien auront lieu par les soins du collège échevinal et sous la surveillance du commissaire-voyer.

art. 16. Les contraventions qui seront reconnues, seront constatées par un procès-verbal fait en double. L'un des doubles sera adressé à la députation permanente et l'autre à l'officier du ministère public.

art. 17. Les contraventions seront constatées par le bourgmestre et échevins, le garde champêtre, le commissaire-voyer. Les procès-verbaux affirmés, conformément à la loi seront remis à l'officier faisant les fonctions de ministère pres le tribunal correctionnel.

Le présent règlement sera soumis à l'approbation de la députation permanente du conseil provincial.

Adopté en séance du ... mai 1870.

Rombout Nijssen
Rijksarchief Hasselt

